SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLERDE GÜNCEL ARAŞTIRMALAR - I

HAZİRAN 2022

EDİTÖRLER

DOÇ. DR. ERDİL DURUKAN

ÖĞR. GÖREVLİSİ BURAK ALKAN

DR. SEMA SAĞLIK

gece kitaplığı

BÖLÜM 8

BİLİRKİŞİLİK YAPAN İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLARININ BİLİRKİŞİLİK ÜZERİNE GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kaan KOÇALİ [1,2]

1 Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Meslek Yüksekokulu, İş Sağlığı ve Güvenliği Programı, kkocali@gelisim.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1329-6176

2 CEO, İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı), Kampüs Madencilik Müş. Mak. San. İç ve Dış Tic. Ltd. Şti, kaan.kocali@kampusmadencilik.com.tr

1. Giriş

1927 senesinde yürürlüğe girerek 2011 senesine kadar ve günümüzde de yargılama usullerini düzenleyen 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda 2020 ve 2021 yıllarında da birçok değişiklik yapılmıştır. Kanunun beşinci bölümünde yer alan "Bilirkişi İncelemesi" başlığında hukuki konularda bilirkişiden nasıl görüş alınacağı ve bilirkişi görevlendirileceği hususlarına açıkça yer verilmiş olup ve salt hukuki konularda bilirkişiden görüş istenilmesi yasaklanmıştır. HMK (Çalışmamızda HMK ile kastedilen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'dur. HUMK ise iptal edilen Hukuk Muhakemeleri Kanunu'dur.) 266. maddesindeki "*Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilemez*." amir hükmüne rağmen mahkemelerce yargılamaların neredeyse tümünde dosya/dava içeriği hakkında bilirkişilerden hukuki görüş istenmekte ve hukukçu bilirkişilerce de tarafların savunma, iddia ve dava konusunun tartışıldığı raporlar hazırlandığı görülmektedir. Hazırlanan bu bilirkişi raporlarının da esas alınarak karar verilmesi olağan fiil haline gelmiş olup, diğer teknik konularda da aynı şekilde gerekçeli kararda bilirkişi raporundan kopyala-yapıştır yapılarak dava sonlandırıldığı bilinmektedir.

Kanun koyucu ortaya çıkan bu sorunu çözmeyi amaçlayarak 2011 yılında HMK'yı yürürlüğe almış ve mahkemeler tarafından özellikle hukuk özel alanları adı altında hukuki nitelikte bilirkişi seçiminin önüme geçilmesi için "hukuk bilimi dışında" dava konusuna uygun olarak sadece teknik konular hakkında bilirkişiye başvurulabileceğini ve seçilen bilirkişiler tarafından da hukuki konularda görüş bildirilemeyerek sadece mahkeme tarafından kendilerine verilen göreve uygun şekilde teknik inceleme yapmalarını vurgulamıştır. Bu husus 6754 sayılı Bilirkişi Kanunu'nun 3/2. maddesinde "*Bilirkişi, raporunda çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hususlar dışında açıklama yapamaz; hukuki nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunamaz*." şekli ile amir hükme bağlanmıştır. Ayrıca bu kanuna uygun şekilde çıkartılan Bilirkişi Yönetmeliği'nin 5. maddesinin 2. fıkrasında da aynı metin yer almıştır. Fakat Bilirkişi Kanunu'nun 3/3. maddesinde "*Genel bilgi veya tecrübeyle ya da hakimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz*." yer alan hüküm ile mahkemelerin özellikle hukuki bilirkişi seçimi yapmalarının önüne geçilememiş ve hukukun her alanından bilirkişi görevlendirmesi ile görüş alınabilmesine olanak sağlanmıştır. Sonuçta bilirkişi incelemesi yapılmasının temel amacı; hakime, hukuk dışında özel veya teknik bilgi gerektiren dava konularında sahip olmadığı bilgi vererek konuların aydınlatılmasını sağlamaktır (Rosenberg vd., 1993; Ulukapı, 2002; Atalı, 2016; Pakakçı, 2016).

Bilirkişi; görevlendirme yapılan mahkemeye raporunu sunarken, ra-

porunda özel ve teknik bilgilerini kullanarak dava konusundan sonuçları çıkartan ya da dava konusunu ilgilendiren vakıaları tespit eden kişidir. Bilirkişi, böylece dava konusu ile ilgili tüm açıklamaları sadece kendi uzmanlık alanı ile ilgili olarak özel ya da teknik bilgisini kullanarak vardığı sonuçlardan ya da bu bilgilerden suretle yapmış olduğu tespitleri mahkemeye sunan ve böylece mahkeme kararının rapor aracılığıyla ortaya çıkmasına doğrudan etki eden kişi görevindedir (Meller-Hannich, 2016). Öyle ki, bilirkişi, yargılama sonucunda davayı kimin kazanacağını ya da kimin kaybedeceğini belirlediği belirtmek bilirkişinin önemini vurgulamak açısından önemlidir (Schmidt, 1961).

Bu çalışmada, ilk olarak bilirkişilerin işlevi ve davadaki konumu hakkında bilgi verilerek Bilirkişilik Kanunu ve Yönetmeliği üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. İkinci olarak ise, Türkiye'de bilirkişi bölge kurullarına kayıtlı bilirkişi sayısı verilerek, faal bilirkişilik yapan kişiler ile yapılan anket çalışması ile bilirkişilerin bu konudaki görüşleri ve problemleri üzerine değinilmiştir. Son olarak ise problemlerin çözümü için kısa öneriler verilerek çalışma tamamlanmıştır.

2. Bilirkişilerin İşlevleri ve Yargılamadaki Konumları

6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 282. maddesinde "*Hakim, bilirkişinin oy ve görüşünü diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirir.*" hükmü açık olsa da bilirkişi raporu hâkime dosyanın esası hakkında yol çizdiği için kanunun 271. maddesinde "*Bilirkişilik görevimi sadakat ve özenle, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsız ve objektif bir biçimde yerine getireceğime, namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ederim.*" bilirkişinin yemin ederek görevlendirileceği ve bilirkişinin aynen bir hâkim gibi tarafsız olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu maddelerden hareketle bilirkişinin sorumluluğu düzenlenirken, hâkimlerin sorumluluklarına benzer olarak HMK 282 maddesindeki *"(1) Bilirkişinin kasten veya ağır ihmal suretiyle düzenlemiş olduğu gerçeğe aykırı raporun, mahkemece hükme esas alınması sebebiyle zarar görmüş olanlar, bu zararın tazmini için Devlete karşı tazminat davası açabilirler. (2) Devlet, ödediği tazminat için sorumlu bilirkişiye rücu eder.*" hükümlere yer verilerek, bilirkişi raporunun diğer tüm deliller açısından daha farklı bir konumda olduğu ve bilirkişilerin yargılamadaki konumlarının önemi vurgulanmıştır.

Literatürde ise bilirkişilerin yargılamadaki konumları hakkından farklı değerlendirmeler yapılmaktadır (Özekeş, 2008). Bilirkişiler, davalarda hâkimin yetkilerini destekleyerek ya da bu yetkilerin bazılarıyla bizzat donatılarak bir nevi hâkim yardımcısı gibi hareket edebilen ve sanki bir tarafın delili gibi nitelendirilen kişilerdir. Kısacası, bilirkişinin yargılamadaki konumunu dava dosyasında yapmış olduğu görevin işlevi

belirlemektedir (Meller-Hannich, 2016).

En temelinde hâkim, bilirkişi incelemesine üç farklı nedenle ihtiyaç duyar (Konuralp, 2007; Rosenverg vd., 2010):

- Birinci neden olarak hâkimin bilirkişiden uzmanlık gerektiren bir uyuşmazlık hakkında mesleki tecrübesini ve deneyimlerini kullanarak vakıa tespiti yapmasını istemesidir. Örneğin; taşınmaz davalarında emsal tespiti yapılması, yabancı dilde yer alan bir terimin gereken anlamının belirlenmesi vb.

- İkinci neden olarak hâkimin bilirkişiden, sahip olduğu özel ve teknik bilgileri kullanarak uyuşmazlık hakkında varmış olduğu neticeyi mahkemeye bildirmesidir. Örneğin; uyuşmazlık konusu belgenin gerçek olup olmadığı, hastalıkların türü ya da sebebi, iş kazalarında iş görmezlik süresinin hesaplanması, trafik kazalarında yerdeki fren izlerinden aracın hızının hesaplanması vb.

- Üçüncü neden olarak ise hâkimin bilirkişiden sahip olduğu özel ve teknik bilgileri kullanarak vakıa tespiti yapmasıdır. Örneğin; davacının bir ayağının kısaldığının tespiti, inşaat sahasında var olan eksikliklerin tespiti, kan grubu belirlenmesi vb.

Bu temel üç neden haricinde bilirkişiye çok istisnai olarak da olsa dava konusu bölgenin/kişilerin örf ve adetlerinin belirlenmesi ve özellikle yabancı hukukun içerik tespitinin yapılması konusunda müracaat da edilmektedir (Wullschleger, 2015). Örneğin; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 26.03.2019 tarih E. 2017/367, K. 2019/350 nolu kararında "*Yukarıda yapılan açıklamalar ve yasal düzenlemeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde; icra takibine konu belgenin yabancı dilde düzenlendiği ve muhatap banka yabancı olduğundan yabancılık unsuru içerdiği görülmektedir. Bu durumda mahkemece, özel ve teknik bilgiyi gerektirdiğinden bu konuda bilirkişiden rapor alınmasında yukarıda belirtilen yasal mevzuata bir aykırılık bulunmadığı dikkate alınarak icra takibine dayanak belgenin 6102 Sayılı TTK'nın 820. maddesi gereğince imza edildiği ülke ile ödeme yerinin bulunduğu ülkenin hukuk mevzuatını ve dilini bilen Üniversitelerin Ticaret Hukuku kürsüsünden özellikle kambiyo hukuku alanında yetkin bilirkişiden, takibe dayanak belgedeki kayıtların kambiyo hukukundaki karşılıkları ile açıklanması amacıyla bilirkişi raporu alınması gerekmektedir. Ancak bilirkişi raporu alınmasından sonra hâkimin yukarıda belirtilen yasal mevzuat çerçevesinde, Türk kanunlar itilafı kurallarına göre yetkili olan yabancı hukuku resen araştırıp bulup yabancı unsurlu olay ve ilişkiye uygulamakla ödevlidir. Önemle vurgulamak gerekir ki alınacak bilirkişi raporunun, MÖHUK'nın 2. maddesinin 1. fıkrasına aykırı bulunmaması, Türk mevzuatına ilişkin ve hukuki nitelendirme içermeyen nitelikte olması gerekir.*" (Kazancı İçtihat Bilgi Merkezi, 2021) yabancı hukukun tespiti

ile ilgili olarak bilirkişiye müracaat edilmesine ilişkin vermiş olduğu bir kararında bunu vurgulamıştır.

Bilirkişilerin yargılama kuvveti içinde yerine getirdiği bu işlevler göz önünde bulundurulduğunda, mahkemenin kendisine müracaat ettiği gerekçelere bağlı olarak; raporun teknik veya özel bilgi vakıalara uygulanması halinde bilirkişi raporu bir delil değerlendirme aracı olarak görülürken, rapor vakıa tespiti yapıyor ise o vakıanın delili olduğu belirtmek yerinde olacaktır. Rapor eğer salt teknik ve özel bilginin mahkemeye sunulmasını içeriyor ise raporun kavramsal olarak delil olması durumundan söz edilemez (Sendler, 1986).

Görüldüğü üzere bilirkişiye müracaat edilmesi ve bilirkişi raporunun değerlendirilmesi dikkate alındığında, bilirkişilerin ve bilirkişi raporunun sahip olduğu konumun özelliklerinin mutlaka dikkate alınası şarttır (Erdoğan, 2020). 1927 yılında 1086 sayılı kanun ile başlanan bilirkişilik uygulaması sonrasında, özellikle hukuki bilirkişiler ayrı tutulmuş ve 1981 yılında 2494 sayılı kanunun madde 18 ile değiştirilen HUMK madde 275 ile hukuki bilirkişilik yasaklanmıştır. Fakat mahkemeler 24/11/2016 tarihinde değiştirilen 6100 sayılı HMK madde 266 ve 279/IV'e kadar bu yasağı uygulamayı görmezden gelmişlerdir. Günümüzde ise hukuki bilirkişiler ile ilgili olarak sadece hukukun alt kollarında özel eğitim sertifikası ile bilirkişilik yapmalarına olanak getirilmiştir. Teknik bilirkişiler ise böyle bir durum söz konusu olmayıp, bilirkişinin uzmanlık alanına göre hizmet vermesi devam etmektedir.

İşte bu sebepten dolayı bilirkişiliğin düzenlendiği ayrı bir kanuna ihtiyaç duyulmuş ve Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan bir tasarı Türkiye Büyük Meclisi'ne gönderilerek Bilirkişilik Kanunu 03/11/2016 tarihinde çıkartılmıştır. Kanunun 10. maddesinde Bilirkişiliğe Kabul Şartları açıkça belirtilmiştir. Teknik bilirkişilere ek olarak hukuk eğitimi almış kişiler için de hukuk alanı dışında farklı bir uzmanlığa sahip olduğunu ve 10. maddenin birinci fıkradaki şartları taşıdığını belgelendiremediğinde, bilirkişilik siciline ve listesine kaydedilemez. Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan 03/08/2017 tarihli Bilirkişilik Yönetmeliği'nin 5. Maddesi sebebiyle de hukuki bilirkişilik fiilen uygulanmaktadır. Adalet Bakanlığı'nın hazırladığı Bilirkişilik Kanunu tasarı doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir. Özellikle kanunda belirtilen hususlarda bilirkişiliğin sanki bir meslek dalı gibi düzenlendiği, bilirkişiliğin yargı yerine yürütmeyle ilişki tutulduğu, gerçek (şahıs) kişiler yerine bir de özel hukuk kişilerinin bilirkişilik yapmasına imkân saplanması gibi birçok konu haklı sebeplerle eleştirilmektedir (Tanrıver, 2015).

Özellikle hâkimlik mesleğinin getirmiş olduğu hukuki bilgi ile çözülmesine olanak olan konularda, hukuk eğitimi alan kişilerin bilirkişi

olarak görevlendirmelerinin yapılamayacağına ilişkin olan kanuni düzenleme, bu konularda eğitim almayan başka bilirkişilerin sözde teknik konu adı altında belirtilerek hukuki görüş alınmasının önünü açmaktadır. Eğer bu konuya karşılık HMK mad. 266 ve 279/IV yasakları göz önünde bulundurulacaksa, özellikle günümüzde mahkemelerdeki iş yükü nedeniyle hukuk eğitimi almış olsun ya da olmasın tüm bilirkişilerden dava konusu ile ilgili olarak her şekilde hukuki görüş alındığı da bilinmelidir. Çünkü hem HUMK mad. 275 hem de HMK mad. 266 ve 279/IV yasakları mahkemeler tarafından uygulanmamaya devam etmektedir. Ayrıca hukukçu bilirkişi ile teknik bilirkişiler hâkim görevlendirmesi sırasında da karışmaktadır. Kanunda hukuk eğitimi almış bilirkişilerin hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelemeleri halinde bilirkişi seçilecekleri belirtmişse de bu durum başka bir uzmanlığa sahip olan teknik bilirkişinin hukuk eğitimi alması durumunda kendisini hukukçu şeklinde bilirkişi siciline kaydettirmesinin önünü de açmaktadır. Bu durum da bilirkişi görevlendirmelerinde hâkimin bilirkişiden hukuki sorulara cevap almasına engel olmayacağı gibi bu durumu kolaylaştıran bir düzenleme olmaktadır (Tanrıver, 2015).

3. Araştırma Yöntemi

Adalet Bakanlığı tarafından bilirkişi bölge kurulları 14'e ayrılmıştır. Bunlar; Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Sakarya, Samsun, Trabzon ve Van'dır. Fakat bu iller kendi komşu illerine de hizmet vermektedir (Bilirkişi Bölge Kurulu Listeleri, 2021). Örneğin; Edirne'de yaşayan bir kişi, bilirkişilik başvurusunu İstanbul Bilirkişi bölge Kurulu'na yapmaktadır. Tekirdağ'da olan bir dava için ise o ilde uygun bilirkişi bulunamaz ise diğer illerden bilirkişi görevlendirmesi yapılabilmektedir. Bu nedenle bölgeler uzak olduğu, bilirkişilere yapılan görevlendirmeler tam bir günlük görev olduğu sürenin çoğunluğu yollarda geçtiği ve bilirkişi ücretlerine masrafların eklenmemesinden dolayı bilirkişilerce genelde il dışı görevlendirmelere gitmek tercih edilmemektedir.

Bilirkişi listeleri incelendiğinde ise bölge kurullarına kayıtlı bilirkişi sayılarında büyük farklılıklar olduğu görülmüştür. Aşağıda Tablo 1'de bilirkişi bölge kurularının hizmet verdiği iller ve bölge kurullarına kayıtlı bilirkişi sayısı verilmiştir

Tablo 1. Türkiye Bilirkişi Bölge Kurulları Yetki Çevresi ve Kayıtlı Bilirkişi Sayısı.

Kurul Adı	Yetki Çevresi (Bağlı Bulunan İller)	Bilirkişi Sayısı
Adana Bilirkişi Kurulu	Adana, Hatay, Mersin, Osmaniye, Niğde	2.909
Ankara Bilirkişi Kurulu	Ankara, Çankırı, Eskişehir, Karabük, Kastamonu, Kırıkkale ve Kırşehir	7.740
Antalya Bilirkişi Kurulu	Antalya, Burdur, Denizli, Isparta	3.907
Bursa Bilirkişi Kurulu	Bursa, Balıkesir, Bilecik, Çanakkale, Kütahya, Yalova	3.215
Erzurum Bilirkişi Kurulu	Erzurum, Ağrı, Ardahan, Bayburt, Erzincan, Iğdır, Kars, Tunceli,	866
Gaziantep Bilirkişi Kurulu	Gaziantep, Adıyaman, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya ve Şanlıurfa	2.200
İstanbul Bilirkişi Kurulu	İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	10.325
İzmir Bilirkişi Kurulu	İzmir, Aydın, Manisa, Muğla, Uşak	5.170
Konya Bilirkişi Kurulu	Konya, Afyonkarahisar, Aksaray, Karaman	1.635
Sakarya Bilirkişi Kurulu	Sakarya, Bartın, Bolu, Düzce, Kocaeli, Zonguldak	2.070
Samsun Bilirkişi Kurulu	Samsun, Amasya, Çorum, Ordu, Sinop ve Tokat	1.755
Diyarbakır Bilirkişi Kurulu	Diyarbakır, Batman, Bingöl, Elazığ, Mardin, Siirt ve Şırnak	1.475
Kayseri Bilirkişi Kurulu	Kayseri, Nevşehir, Niğde, Sivas ve Yozgat	1.486
Van Bilirkişi Kurulu	Bitlis, Muş, Van, Hakkari	586
Trabzon Bilirkişi Kurulu	Trabzon, Artvin, Giresun, Gümüşhane ve Rize	1.243
TOPLAM		46.582

Çalışmada bilirkişilerin uzmanlık alanları ya da bağlı bulundukları bilirkişi bölge kurulu ayrımı yapılmaksızın Türkiye'deki tüm bilirkişileri temsil etmesi amacıyla genel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada kullanılan sorular 2018 senesinde Sosyal Hizmet Uzmanları (Bilgin ve Kılıç, 18) ve 2020 senesinde ise İş Güvenliği Uzmanları (Doğan ve Kılıç, 2020) bilirkişilik uygulamaları üzerine yapılan akademik çalışmaların genele uyarlanmış halidir.

Bu kapsamda uygulanan araştırma soruları Tablo 2'de gösterildiği üzere toplam 19 sorudan (9 adet demografik, 10 adet anket) oluşmaktadır ve tanımlayıcı tarama modelli bir çalışma kapsamındadır. Uyarlanan sorular bilirkişilere Facebook, Instagram, Telegram ve Whatsapp grupları üzerinden ulaştırılmış ve online olarak cevaplamaları için onam alınmıştır.

Araştırmada başta demografik özellikler olmak üzere çoktan seçmeli sorular da yer almaktadır. Araştırmaya toplam 161 katılımcı sorulara cevap vermiştir. Araştırmayı cevaplayan 161 katılımcının 9'unun bilirkişi siciline kayıtlı olmadığı ama bilirkişi temel eğitimi aldıkları, geri kalan 152'inin ise bilirkişi siciline kayıtlı olduğu görülmüştür. Araştırma örneklemi, Türkiye evreninde bilirkişilik yapan iş güvenliği uzmanı kişilerden oluşmakta olup, hazırlanan anket formu Google Forms aracılığıyla internet üzerinden bilirkişilere ulaştırılmıştır. Yapılan bilimsel araştırma verilerin ise son olarak Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 22)

bilgisayar programı ile analizi yapılmış ve analizler sonucunda betimleyici istatistiklere elde edilmiştir.

Tablo 2. Bilirkişilere Sorulan Sorular.

DEMOGRAFİK SORULAR				
Cinsiyetiniz Nedir?	( ) Kadın	( ) Erkek		
Yaş Aralığı Nedir?	( ) 30-39	( ) 40-49	( ) 50-59	( ) 60 üzeri
Eğitim Durumu Nedir?	( ) Lisans	( ) Yüksek Lisans	( ) Doktora	
Meslekte Geçirilen Çalışma Süresi Nedir?	( ) 3-4	( ) 5-9	( ) 10-14	( ) 15-19 ( ) 20 üzeri
Mesleğiniz Nedir?				
Çalıştığınız Kurum Nedir?	( ) Kamu	( ) Özel	( ) Üniversite	
Bilirkişi Siciline Kayıtlı Mısınız?	( ) Evet	( ) Hayır		
Bilirkişilik Yapma Süreniz Nedir?	( ) 1-3 yıl	( ) 4-6 yıl	( ) 7-9 yıl	( ) 10 yıl ve üzeri
2020 Yılı Dosya Sayınız Nedir?	( ) 1-4	( ) 5-9	( ) 10-14	( ) 20 ve üzeri
ANKET SORULARI				
Genelde Hangi Şekilde Görevlendirme Alıyorsunuz?	( ) Bilirkişi Portal UYAP üzerinden			
	( ) Görev yaptığım kuruma üst yazı yazılarak			
	( ) Mahkeme kalemi tarafından telefon ile aranarak			
Genelde Raporlarınızı Mahkemeye Nasıl Sunuyorsunuz?	( ) Mahkeme kalemine elden teslim			
	( ) Mahkeme kaleminin posta ile gönderim			
	( ) Bilirkişi Portalı UYAP üzerinden gönderim			
Ortalama Rapor Sunma Süresiniz Nedir?	( ) 1-2 hafta			
	( ) 3-5 hafta			
	( ) 6-8 hafta			
	( ) 9 hafta ve üzeri			
Ortalama Bilirkişi Ücreti (Dosya Başına) Nedir?	( ) 100-199 TL			
	( ) 200-299 TL			
	( ) 300-399 TL			
	( ) 400 TL ve üzeri			
Sizce Bilirkişi Raporları İçin Mahkemenin Takdir Ettiği Ücretin Yeterli Midir?	( ) Evet, yeterli buluyorum			
	( ) Hayır, yeterli bulmuyorum			

“Mahkeme Boyutunda” Hangi Sorunlar ile Karşılaştınız?	( ) Görevlendirmenin tarafıma geç ulaşması
	( ) Rapor hazırlamam için tarafıma tanınan sürenin az olması
	( ) Düşük bilirkişi ücreti takdir edilmesi
	( ) Davalı taraflar için hedef haline getirilmem
	( ) Düzenlediğim raporların yetersiz görülmesi
	( ) Uzman olmayan kişilerin bilirkişi komisyonuna dâhil edilmesi
	( ) Bilirkişi olarak görevimin tam olarak belirtilmemesi
	( ) Hayır, herhangi bir sorunla karşılaşmadım
“Taraflar Boyutunda” Hangi Sorunlar ile Karşılaştınız?	( ) Baskı görme/yönlendirilme
	( ) Konuyla ilgili yeterli bilgi verilmemesi/bilgi vermekten kaçınılması
	( ) Adresi bulma ve iletişim kurmada sorun yaşanması
	( ) Tarafların konu ile ilgili yalan söylemesi/manipüle etmesi
	( ) Taraf avukatının baskı kurmaya ve yönlendirmeye çalışması
	( ) Hayır, herhangi bir sorunla karşılaşmadım
“Bilirkişilik Boyutunda” Hangi Sorunlar ile Karşılaştınız?	( ) Dosya konusunda alanında uzmanlık bilgisine sahip olmayan kişi görevlendirilmesi
	( ) Görev alan bilirkişiler arasında iletişim ve koordinasyonda güçlük yaşanması
	( ) Bilirkişiler tarafından düzenlenen bilirkişi raporunda görüş birliğine varılamaması
	( ) Bilirkişiler arasında ortak çalışma gün ve saatinin belirlenememesi
	( ) Bilirkişiler arasında görev dağılımında sorunlar yaşanması
	( ) Herhangi bir sorun ile karşılaşmadım
Sizce Yeni Bilirkişilik Düzenlemesinin Bilirkişilik Müessesesinin Gelişimine Etkisine Nasıl Bir Etkisi Olacak?	( ) Bilirkişilik uygulamalarını standartlaştırarak bilirkişiliği daha sistematik hale getirecek
	( ) Bilirkişilik kurumsallaşan bir hizmet haline gelecek
	( ) Bilirkişilik müessesesine ve bilirkişiye güven artacak
	( ) Herhangi bir gelişim sağlamayacak ve mevcut uygulamalar devam edecek
	( ) Yeni bilirkişilik düzenlemesi ile bilirkişilik uygulamaları daha kötü bir hale gelecek
Yapılan Yeni Bilirkişilik Düzenlemelerinin Uygulamada Etkili Olacağını Düşünüyor Musunuz?	( ) Evet
	( ) Hayır
	( ) Kısmen

2. 1. Analiz ve Bulgular

Araştırmaya katılan bilirkişilere sorulan soruların cevapları tek tek analiz edilmiş olup, yapılan istatistiksel çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Bilirkişilerin Cinsiyet ve Yaş Durumlarına Ait Bilgiler.

Cinsiyet	Sayı (n)	**Yüzde (%)**
Kadın	37	23,60
Erkek	123	76,40
Toplam	161	100,00
Yaş Dağılımı		
30-39 yaş arası	43	26,71
40-49 yaş arası	61	37,89
50-59 yaş arası	44	27,95
60 ve üzeri	12	7,45
Toplam	161	100,00

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan bilirkişilerin %23,6'sının kadın, %76,40'ı erkeklerden oluşmaktadır. Yaş dağılımları incelendiğinde ise katılımcıların %26,71'inin 30-39 yaş aralığında, %37,89'unun 40-49 yaş aralığında, %27,95'inin 50-59 yaş aralığında, %7,45'inin ise 60 yaş ve üzeri aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Bilirkişilerin Öğrenim Düzeyleri, Meslekleri ve Geçirdikleri Sürelere Ait Bilgiler.

Öğrenim Düzeyi	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Lisans	109	67,70
Yüksek Lisans	44	27,33
Doktora	8	4,97
Toplam	161	100,00
Meslekte Geçirilen Çalışma Süresi		
1-4 yıl	4	2,48
5-9 yıl	22	13,66
10-14 yıl	30	18,63
15-19 yıl	20	12,42
20 yıl ve üzeri	85	52,80
Toplam	161	100,00
Meslek Dağılımı		
Mühendislik Fakültesi Mezunları	84	52,17
Mimarlık Fakültesi Mezunları	23	14,29
Akademisyen	17	10,56
Teknik Öğretmenler	14	8,70
Fen-Edebiyat Fakültelerinin Fizik, Kimya Biyoloji Bölümü Mezunları	12	7,45
İş Güvenliği Uzmanı (Serbest)	11	6,83
Toplam	161	100,00

Araştırmaya katılanların %67,70'i lisans mezunu, %27,99'ü yüksek lisans mezunu ve %4,97'si de doktora mezunudur. Katılımcıların mezun oldukları meslekte geçirdikleri toplam çalışma sürelerine bakıldığında %2,48'inin 1-4 yıl çalıştığı, %13,66'sının 5-9 yıl çalıştığı, %12,42'sinin

10-14 yıl çalıştığı, %52,80'inin ise 20 yıl ve üzeri çalıştığı tespit edilmiştir. Katılımcılar farklı meslek gruplarından oldukları için benzer alandaki meslekler tek bir başlık altında toplanmış olup, katılımcıların %52,17'sinin mühendislik fakültesi mezunu, %14,29'unun mimarlık fakültesi mezunu, %10,56'sının akademisyen, %8,70'inin teknik öğretmen, %7,45'inin fen-edebiyat fakültesi mezunu ve %6,83'ünün de iş güvenliği uzmanı olduğu Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 5. Bilirkişilerinin Görev Yaptıkları Kurumlara Ait Bilgiler.

Görev Yapılan Kurum	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Kamu	62	38,51
Özel	93	57,76
Üniversite	6	3,73
Toplam	161	100,00

Tablo 5'e göre bilirkişilerin %38,51'i kamuda çalıştığını, 3,73'nün üniversitede çalıştığını ve %57,76'sının da özel sektörde çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların yarıdan fazlasının özel sektörde çalıştığı görülmüştür.

Tablo 6. İş Bilirkişilerinin Bilirkişilik Siciline Kayıtlı Olma Durumu ve Bilirkişilik Yapma Sürelerine Ait Bilgiler.

Bilirkişi Siciline Kayıt Durumu	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Evet	152	5,59
Hayır	9	94,41
Toplam	161	100,00
Bilirkişilik Yapma Süresi		
1-3 yıl	30	18,63
4-6 yıl	50	31,06
7-9 yıl	28	17,39
10 yıl ve üzeri	53	32,92
Toplam	161	100,00

Araştırmada katılımcılara bilirkişi siciline kayıtlı olma durumları da sorumuştur. Çünkü bazı mahkemeler bilirkişi sicilinden bilirkişi bulamayınca dışarıdan görevlendirme ile bilirkişi ataması yapmaktadırlar. Elde edilen verilere göre Tablo 6'da bilirkişilerin %5,59'unun bilirkişi siciline kayıtlı olmadığı ve %94,41'inin ise bilirkişi siciline kayıtlı olduğu görülmüştür. Bilirkişilerin %18,63'ünün 1-3 yıl arası, %31,06'sının 4-6 yıl arası, %17,39'unun 7-9 yıl arası ve %32,93'ünün de 10 yıl ve üzeri süredir bilirkişilik yaptığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Bilirkişilerinin 2020 Yılı Bilirkişilik Yaptıkları Dosya Sayılarına Ait Bilgiler.

Dosya Sayısı	Sayı (n)	Yüzde (%)
1-4 dosya	30	18,63
5-9 dosya	22	13,66
10-14 dosya	23	14,29
20 dosya ve üzeri	86	53,42
Toplam	161	100,00

Tablo 7, bilirkişilerin 2020 yılında bilirkişilik yaptıkları dosya sayısını göstermekte olup, %18,63'ünün 1-4 dosya, %13,66'sının 5-9 dosya, %14,29'unun 10-14 dosya ve %53,42'sinin de 20 dosya ve üzeri aldığı belirlenmiştir.

Tablo 8. Bilirkişilerinin Görevlendirilme Şekillerine Ait Bilgiler.

Dosya Sayısı	Sayı (n)	Yüzde (%)
Bilirkişi Portalı UYAP üzerinden	32	19,88
Görev yaptığım kuruma üst yazı yazılarak	8	4,97
Mahkeme kalemi tarafından telefon ile aranarak	121	75,16
Toplam	161	100,00

Araştırmaya katılan bilirkişilerin dosyada görevlendirme şekilleri incelendiğinde (Tablo 8) ise, %19,88'inin Bilirkişi Portalı UYAP üzerinden, %4,97'sinin görev yaptığı kuruma üst yazı yazılarak ve %75,16'sının da mahkeme kalemi tarafından telefon ile aranarak bilirkişilik görevi verildiği belirlenmiştir. Yapılan yeni bilirkişilik düzenlemesinde her ne kadar UYAP kullanılması belirtilse de günümüzde halen eski usuldeki gibi bilirkişilerin listeden isim bulunarak telefon ile arandıkları ya da mahkeme başkanı/hâkimi ya da kâtibi tarafından tanınan bilirkişilerin dosya konusuna göre diğer bilirkişileri arayarak dosyaya eklettikleri görülmüştür.

Tablo 9. Bilirkişi Raporlarının Mahkemeye Sunulma Yöntemine Ait Bilgiler.

Bilirkişi Raporu Sunulma Yöntemi	Sayı (n)	Yüzde (%)
Mahkeme kalemine elden teslim	120	74,53
Mahkeme kalemine posta ile gönderim	2	1,24
Bilirkişi Potalı UYAP üzerinden gönderim	39	24,22
Toplam	161	100,00

Araştırmada bilirkişilerin 2020 yılında düzenlemiş oldukları bilirkişi raporlarını %74,53 oranında mahkeme kalemine elden teslim ettikleri, %1,24'ünün mahkeme kalemine posta ile gönderdikleri ve %24,22'sinin ise bilirkişi portalı UYAP üzerinden teslim ettikleri belirlenmiş ve Tablo 9'da gösterilmiştir.. Genelde bilirkişilerin eski usulde raporlarını mahkeme kalemine elden teslim etmelerini en büyük sebebi, bilirkişi görevlendirme-

leri sonrasında dava dosyalarının bir bütün haline bilirkişi tarafından bizzat gidilerek mahkemeden alınmasıdır. Fiziki olarak alınan dosyanın teslimi gerektiği için bilirkişiler hem raporu hem de fiziki dosyayı aynı anda teslim etmektedir. Fakat rapor teslimi sırasında da raporun mahkemece havale edilip edilmeden dava dosyasına eklenmesi durumu söz konusudur. Örneğin; Büyükçekmece Adliyesi'nde hazırlanan raporlar herhangi bir havale işlemi yapılmadan taratılarak dosyaya eklenmekte, Bakırköy Adliyesi'nde ise mahkeme başkanı/hakimi yerine yazı işleri müdürünce havale işlemi yapıldıktan sonra bilirkişi tarafından bizzat tarama işlemi yapılarak dosyaya eklenmekte, Silivri Adliyesi'nde ise mahkeme başkanı/hakimi tarafından havale işlemi yapıldıktan sonra bilirkişi tarafından bizzat tarama işlemi yapılarak dosyaya eklenmektedir. Görüldüğü üzere mahkemelere göre bile uygulamalar değişmekte olup, bilirkişilerin her mahkeme için nasıl bir usul olduğunu da bilmeleri gerekmekte olup, bilirkişiler bu durumu ortadan kaldırmak için genellikle dosyaları fiziki olarak teslim almakta ve aynı şekilde raporunu hazırlayıp geri teslim etmektedir.

Tablo 10. Bilirkişi Raporlarının Mahkemeye Sunulma Süresine Ait Bilgiler.

Bilirkişi Raporu Teslim Süresi	Sayı (n)	Yüzde (%)
1-2 hafta	67	41,61
3-5 hafta	62	38,51
6-8 hafta	27	16,77
9 hafta ve üzeri	5	3,11
Toplam	161	100,00

Araştırmada; bilirkişilerin 2020 yılında teslim aldıkları raporlarının %41,61'inin 1-2 hafta, %38,51'inin 3-5 hafta, %16,77'sinin 6-8 hafta ve %3,11'inin de 9 hafta ve üzeri sürede teslim ettikleri belirlenerek Tablo 10'da gösterilmiştir. Uygulamada genellikle bilirkişilere rapor teslim süresi olarak 30 gün verilmektedir. Ama görevlendirme yapan mahkeme kâtipleri dava celsesine bakarak genellikle bu süreyi 60 gün olarak işlemektedir. Bilirkişiler eğer heyet olarak çalışıyorlarsa genellikle dava dosyasının konusu ve genişliğini de göz önüne alarak 60 gün sonunda ek 30 gün süre isteyebilmektedir.

Tablo 11. Bilirkişi Raporları için Mahkemelerin Takdir Ettiği Ortalama Bilirkişi Ücretlerine Dair Bilgiler.

Ortalama Bilirkişilik Ücreti	Sayı (n)	Yüzde (%)
100-199 TL	5	3,11
200-299 TL	36	22,36
300-399 TL	75	46,58
400 TL ve üzeri	45	27,95
Toplam	161	100,00

Bilirkişilerin 2020 yılında hazırladıkları raporlar için mahkemelerin ortalama ücret takdirleri Tablo 11'de incelendiğinde %3,11'inin 100-199 TL arası, %22,36'sının 200-299 TL arası, %46,58'inin 300-399 TL ve %27,95'inin de 400 TL ve üzeri ücret aldıkları belirlenmiştir. 2020 yılında Resmi Gazete'de Bilirkişi Asgari Ücret Tarifesi yayınlanmamış olup, 2020 yılında 2019 yılındaki tarife uygulanmıştır. Tarife incelendiğinde ücretlerin çok düşük olduğu ve bilirkişilerin dava dosyasında görevlendirildikten sonra yapmış oldukları masrafları (otopark, rapor çıktısı, ulaşım, yemek, benzin vb.) giderlerin de mahkemelerce dikkate alınmadığı görülmektedir. Ayrıca ek rapora gelen bilirkişi raporlarında da genellikle bilirkişilere hiçbir ek ücret ödenmemekte ve bilirkişinin iki rapor yazması sağlanarak iki kere masraf yapmasına göz yumulmaktadır. Bilirkişiler bu durum için mahkemeye ek ücret dilekçesi verseler dahi celsede taraflar bu duruma genellikle itiraz etmekte ve bilirkişilerce istenilen ek ücretin çok daha altında bir ek ücret ödenmekte ya da hiçbir ödeme yapılmamaktadır.

Tablo 12. Bilirkişilerinin Düzenledikleri Bilirkişi Raporları İçin Mahkemenin Takdir Ettiği Ücretin Yeterliliğine Ait Bilgiler.

Bilirkişilik Ücretini Yeterli Görme Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	11	6,83
Hayır	150	93,17
Toplam	161	100,00

Tablo 12'deki veriler ışığında bilirkişilere mahkemelerin takdir ettiği bilirkişilik ücretinin yeterli olma durumu sorulduğunda %6,83'ünün yeterli ve %93,17'sinin ise yetersiz gördüğü bilgisine varılmıştır.

Tablo 13. "Mahkeme Boyutunda" Karşılaşılan Sorunlara Ait Bilgiler.

Karşılaşılan Sorun Türü	Sayı (n:161)	Yüzde (%)
Görevlendirmenin tarafıma geç ulaşması	10	2,99
Rapor hazırlamam için tarafıma tanınan sürenin az olması	42	12,57
Düşük bilirkişi ücreti takdir edilmesi	111	33,23
Davalı taraflar için hedef haline getirilmem	19	5,69
Düzenlediğim raporların yetersiz görülmesi	8	2,40
Uzman olmayan kişilerin bilirkişi komisyonuna dâhil edilmesi	56	16,77
Bilirkişi olarak görevimin tam olarak belirtilmemesi	73	21,86
Hayır, herhangi bir sorunla karşılaşmadım	15	4,49
Toplam	334	100

Araştırmaya katılan bilirkişilere birden çok seçmeli şekilde "Mahkeme Boyutunda" yaşadıkları sorunlar sorulmuştur. Toplam 334 sorun belirtilmiş olup, bilirkişilerin %4,49'unun herhangi bir sorunla karşılaşmadığı belirtmiştir. Bilirkişilerin sorunları Tablo 13'de incelendiğinde; %2,99'unun görevlendirmenin tarafıma geç ulaşması, %12,57'sinin rapor

hazırlamam için tarafıma tanınan sürenin az olması, %33,23'ünün düşük bilirkişi ücreti takdir edilmesi, %5,69'unun davalı taraflar için hedef haline getirilmem, %2,40'ının düzenlediğim raporların yetersiz görülmesi, %16,77'sinin uzman olmayan kişilerin bilirkişi komisyonuna dâhil edilmesi ve %21,86'sının bilirkişi olarak görevimin tam olarak belirtilmemesi şeklinde cevap verdiği görülmüştür.

Tablo 14. "Taraflar Boyutunda" Karşılaşılan Sorunlara Ait Bilgiler

Karşılaşılan Sorun Türü	Sayı (n:161)	Yüzde (%)
Baskı görme/yönlendirilme	12	6,45
Konuyla ilgili yeterli bilgi verilmemesi/bilgi vermekten kaçınılması	28	15,05
Adresi bulma ve iletişim kurmada sorun yaşanması	13	6,99
Tarafların konu ile ilgili yalan söylemesi/manipüle etmesi	21	11,29
Taraf avukatının baskı kurmaya ve yönlendirmeye çalışması	18	9,68
Hayır, herhangi bir sorunla karşılaşmadım	94	50,54
Toplam	186	100

Araştırmaya katılan bilirkişilere birden çok seçmeli şekilde "Taraflar Boyutunda" yaşadıkları sorunlar sorulmuştur. Toplam 186 sorun belirtilmiş olup, bilirkişilerin %50,54'ü herhangi bir sorunla karşılaşmadığı belirtmiştir. Bilirkişilerin sorunları Tablo 14'te incelendiğinde; %6,45'inin baskı görme/yönlendirilme, %15,05'inin konuyla ilgili yeterli bilgi verilmemesi/bilgi vermekten kaçınılması, %6,99'unun adresi bulma ve iletişim kurmada sorun yaşanması, %11,29'unun tarafların konu ile ilgili yalan söylemesi/manipüle etmesi ve %9,68'inin taraf avukatının baskı kurmaya ve yönlendirmeye çalışması şeklinde cevap verdiği görülmüştür.

Tablo 15. "Bilirkişi Heyeti Boyutunda" Karşılaşılan Sorunlara Ait Bilgiler.

Karşılaşılan Sorun Türü	Sayı (n:161)	Yüzde (%)
Bilirkişilik komisyonunda bilirkişilik görevine esas oluşturan dosya konusunda alanında uzmanlık bilgisine sahip olmayan kişilerin görevlendirilmesi	59	22,35
Bilirkişilik komisyonunda görev alan bilirkişiler arasında iletişim ve koordinasyonda güçlük yaşanması	44	16,67
Bilirkişilik komisyonunda görev alan bilirkişiler tarafından düzenlenen bilirkişi raporunda görüş birliğine varılamaması	26	9,85
Bilirkişilik komisyonunda görev alan bilirkişiler arasında ortak çalışma gün ve saatinin belirlenememesi	36	13,64
Bilirkişilik komisyonunda görev alan bilirkişiler arasında görev dağılımında sorunlar yaşanması	38	14,39
Hayır, herhangi bir sorunla karşılaşmadım	61	23,11
Toplam	264	100

Araştırmaya katılan bilirkişilere birden çok seçmeli şekilde "Bilirkişi Heyeti Boyutunda" yaşadıkları sorunlar sorulmuştur. Toplam 264 sorun belirtilmiş olup, bilirkişilerin %23,11'i herhangi bir sorunla karşılaşmadığı belirtmiştir. Bilirkişilerin sorunları Tablo 15'te incelendiğinde; %22,35'inin bilirkişilik komisyonunda bilirkişilik görevine esas oluşturan dosya konusunda alanında uzmanlık bilgisine sahip olmayan kişilerin görevlendirilmesi, %16,67'sinin bilirkişilik komisyonunda görev alan bilirkişiler arasında iletişim ve koordinasyonda güçlük yaşanması, %9,85'inin bilirkişilik komisyonunda görev alan bilirkişiler tarafından düzenlenen bilirkişi raporunda görüş birliğine varılamaması, %13,64'ünün bilirkişilik komisyonunda görev alan bilirkişiler arasında ortak çalışma gün ve saatinin belirlenememesi ve %14,39'unun da bilirkişilik komisyonunda görev alan bilirkişiler arasında görev dağılımında sorunlar yaşanması şeklinde cevap verdiği görülmüştür.

Tablo 16. Yeni Bilirkişilik Düzenlemesinin Nasıl Etkili Olacağına Ait Bilgiler.

Gelişme Çeşidi	Sayı (n:161)	Yüzde (%)
Bilirkişilik uygulamalarını standartlaştırarak bilirkişiliği daha sistematik hale getirecek	37	21,51
Bilirkişilik kurumsallaşan bir hizmet haline gelecek	23	13,37
Bilirkişilik müessesesine ve bilirkişiye güven artacak	16	9,30
Yeni bilirkişilik düzenlemesi herhangi bir gelişim sağlamayacak ve mevcut uygulamalar devam edecek	61	35,47
Yeni bilirkişilik düzenlemesi ile bilirkişilik uygulamaları daha kötü bir hale gelecek	35	20,35
Toplam	172	100

Araştırmaya katılan bilirkişilere birden çok seçmeli şekilde "Yeni bilirkişilik düzenlemesinin bilirkişilik müessesesine gelişiminin nasıl olacağı" ile ilgili sorunlar sorulmuştur. Toplam 172 sorun belirtilmiş olup, cevaplar Tablo 16'da incelendiğinde; %21,51'inin bilirkişilik uygulamalarını standartlaştırarak bilirkişiliği daha sistematik hale getireceğini, %13,37'sinin bilirkişilik kurumsallaşan bir hizmet haline geleceğini, %9,30'unun bilirkişilik müessesesine ve bilirkişiye güven artacağını, %35,47'sinin yeni bilirkişilik düzenlemesi herhangi bir gelişim sağlamayacak ve mevcut uygulamalar devam edeceğini ve %20,35'inin de yeni bilirkişilik düzenlemesi ile bilirkişilik uygulamaları daha kötü bir hale geleceğini belirttiği görülmüştür.

Tablo 17. Bilirkişilere Göre Yeni Bilirkişilik Düzenlemesinin Uygulamada Etkili Olma Durumuna Ait Bilgiler.

Gelişme Çeşidi	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	27	16,77
Hayır	66	40,99

Kısmen	68	42,24
Toplam	161	100

Bilirkişilere yeni bilirkişilik düzenlemesinin uygulamada etkili olup olmadığı sorulduğunda ise %16,77'sinin evet, %40,29'unun hayır ve %42,24'ünün ise kısmen etkili olacağını düşündüğü belirlenmiş ve Tablo 17'de gösterilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bilirkişilik ile ilgili özellikle bilirkişi bazında sorunların incelendiği bu çalışma kapsamında, öncelikle, bilirkişilerin yargılama safhasında üstlendikleri farklı rol modelleri vurgulanmış ve tüm bu rollerin "bilirkişi" sıfatı altında toplanmasının eksikliliği ve yanıltıcı olma durumuna işaret edilmiştir. Özellikle bilirkişinin salt bir tecrübe kaidesi ile bilgisini mahkemeye sunduğu, bazen ise özel ve teknik bilgisini de katarak dava konusunu sonuca ulaştırmaya yardımcı olmak için mahkemeye görüş belirttiği görülmektedir.

Mahkemelerin sadece bilirkişi listesine bağlı olarak kalmayarak re'sen de bilirkişiye başvuru yapabilecekleri ve görüş isteyecekleri konusunda kanunlarda bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak bilirkişinin üstlendiği görevin yine mahkeme tarafından açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Bilirkişinin sanki hâkim yardımcısı olduğu ve sunduğu raporun da delil olarak değerlendirildiği uygulamada, tarafların rapora itirazları olacağı ve bu durumun yargılamayı uzatacağı ortadadır.

Ancak günümüzdeki uygulamalarda bilirkişi müessesinin birçok sorunu olduğu açık ve nettir. Bu kapsamda çalışmada bilirkişilere yöneltilen sorularda sorunların ne olduğu ortaya konulmuştur. Bu kapsamda bilirkişilerin sorunlarının çözümü büyük önem arz etmektedir. Özellikle bilirkişiler arasında eşit dosya paylaşımı ve tevzi sistemi olmayışı bazı bilirkişiler arasındaki eşitliliği bozmaktadır. Zar zor gelen dosyaların taraf avukatları tarafından kısa bir dilekçe ile rapor özüne vurgu yapılmadan yapılan itirazlar sonrasında ek rapor alınması ve ödenen ücretlerin de çok düşük olması büyük bir sıkıntıdır. Bilirkişiler arasında da kaliteli rapor yazan ve yazmayan bilirkişilerin ayrımı yapılmayarak puan ve derecelendirme sistemi olmayışı sonucunda liste dışından da re'sen bilirkişi ataması yapılması bilirkişiler arasında ayrım yapıldığı algısı yaratmaktadır.

Bilirkişiler görevlendirilirken otomasyon sistemi olmayışından dolayı hep aynı kişilerin görevlendirilmesi nedeniyle bir kısım bilirkişiler çok memnun olurken bir kısım bilirkişiler mağdur olmaktadır. Oysa bir tevzi sistemi kurulmuş olsa hem mahkemelerin hem bilirkişilerin işleri kolaylaşacak daha hızlı ve adil bir şekilde uygulama olacaktır. Baroların kullanmış olduğu "CMK Asistan Atama Sistemi'nin bir benzeri bilirkişilerin

kullanımına açılabilir. Uzlaştırma da tevzi sistemi hayata geçtikten sonra tüm uzlaştırmacılar gayet memnun oldular ve adil bir şekilde çalışmaktadırlar.

En azından tevzi sitemi kurulmasa dahi listeye yeni giren bilirkişilere rapor yazma şansı tanınmalıdır. Çünkü raporları hep aynı bilirkişinin yazması demek alternatifsizliktir. Aldığımız mesajlarda bazı bilirkişiler listeye girdikten sonra 2 yıl geçmesine rağmen bir kez bile görev için çağrılmadıklarıdır. Sertifika için binlerce lira ve zaman harcayıp, mesleğini icra ederken edindiği bilgileri adalet için sunmasına fırsat vermemek çok adil değildir. Ayrıca hep aynı bilirkişinin görevlendirilmesi bilirkişide bıkkınlığa ve yorgunluğa neden olabilmektedir. Hatta alternatifi olmayan bilirkişiler sanki mahkeme ona muhtaçmış gibi kaprislere kapılıp işlerini özensiz bir şekilde yapmalarına da sebep olabilir. Listede uzun süre olup dosya alamayan bilirkişiler tepki olarak bilirkişi listesinden kendi istekleriyle çıkmak için dilekçe verip listeden çıkmaktadır. Tüm bu sebeplerle her bilirkişiye eşit fırsat sağlanması tüm bilirkişileri memnun ve mutlu edecektir.

Bilirkişi kurullarının kurulmasındaki amaçların başında bilirkişilerin kalitesinin arttırılması bulunmaktaydı. Ancak uygulama eski usulde devam etmektedir. Bilirkişi kurulları listelerinde yer alan bilirkişiler, bilirkişi listesine eklenmek için temel bilirkişilik eğitimi ve diğer belgeleri temin etmek için para ve zamanlarını harcamışlardır. Gereken belgeleri tamamladıktan sonra başvuru yapmış değerlendirmelerden geçtikten sonra yemin ederek bilirkişi listelerinde yer almışlardır.

Harici bilirkişilikte ise temel eğitimi sertifikası, uzmanlık alanlarına göre aranan niteliklere sahip olup olmadığına bakılmaksızın bilirkişi olarak görevlendirmeler yapılmıştır. Harici bilirkişiliğe müsaade edilmesinin başka bir sebebi ise listede yer almayan bilirkişilerin bilirkişi kurulları kurulmadan önce sundukları raporların ücretlerinin ödenebilmesi içindi. Sonuç olarak harici bilirkişi görevlendirmeleri zaruri durumlar için çözüm yolu olması için oluşturulmasına rağmen istenildiği gibi olmamış bilirkişi listelerinde birçok bilirkişi bulunurken, liste dışındaki kişiler bilirkişi olarak görevlendirilmekte bu da bilirkişi listesine kayıtlı bilirkişilerin mağdur olmalarına sebep olmaktadır.

Bilirkişilerin bize ilettikleri beklentileri ise bilirkişi asgari ücret tarifesinde belirlenen ücretlerin daha kapsamlı olarak belirlenmesi ve bilirkişi ücretlerinin tatminkâr olmasıdır. Ücret konusundaki bir başka sorun ise toplu dosya verildiği zaman ücretlerin çok düşük tutulmasıdır. Çok dosya verilmiş olması gidiş geliş ve teslim bakımından kolaylık sağlamakta ancak her dosya için harcanan süre ayrı olacağından çok düşük ücretler verilmemelidir. Birçok kişi bu şekilde çok düşük ücret ödenmesi nedeniy-

le bilirkişilik yapmayı bırakmıştır. Ücret konusundaki bir başka sıkıntı ise bilirkişi ücretlerinin ödemesinin gecikmesidir. Örneğin ocak ayında raporunu mahkemeye sunan bir bilirkişi ücretini ortalama 6-7 ay içerisinde ancak alabilmektedir. Ücret ödemesinin bilirkişi raporunun mahkemeye tesliminden 1 ay sonra ödenmesi gibi bir zorunluluk getirilirse bilirkişilerin ücretlerini zamanında alamama sorunu da çözülecektir.

Bilirkişilerin adliye giriş çıkışlarında işlerinin kolaylaşması için adli personele verilen adalet kartlardan bilirkişilere de verilmesi bilirkişilerin talepleri arasındadır. Çünkü mahkemeye dosya teslim almaya giden ya da bilirkişi raporu sunmaya giden bilirkişiler adliye girişlerinde didik aranmakta ve bu da bilirkişileri oldukça rahatsız etmektedir. Bilirkişiler yaptıkları iş icabı kamu görevlisi sayıldıklarına göre adliye çalışanlarından farkları bulunmadığından bilirkişilere de adalet kart verilmesi bilirkişilerin en çok istedikleri taleplerden birisidir.

Bazı bilirkişiler çok hassasiyet içerisinde kaliteli ve hatasız bir şekilde rapor yazarken, bazı bilirkişiler alelade bir şekilde bilirkişi raporu yazarak mahkemelere raporlarını sunmaktadırlar. Kaliteli ve hükme esas alınacak bilirkişi raporunun yazılması yargılamada hedef sürenin sağlamasına da çok büyük yarar sağlayacaktır. Oysa Kaliteli rapor adaletin tesisi için vazgeçilmezdir. Kaliteli raporların sayısının arttırılabilmesi içinde bilirkişiler arasında puanlama yapılması gerekmektedir. Şöyle ki; kaliteli rapor ile kalitesiz rapor için bilirkişilere puan verilirse ve yüksek puan alan bilirkişilere daha fazla BAS sisteminden dosya tevzi edilmesi sağlanırsa bilirkişilerde emeklerinin karşılığını almış olacaktır.

Bilirkişilik yapan iş güvenliği uzmanlarına sadece ölçek kapsamında sorular yönetilmiş olup, yaşanan iş kazalarında alınan bilirkişi raporlarından duyulan sıkıntılar, rapor kapsamında tutuklanan ya da göz altına alınan iş güvenliği uzmanlarının durumları, bilirkişiliğe ve bilirkişi raporuna ilişkin durumlar irdelenmemiştir. Bu çalışmanın ileride özellikle bilirkişilik yapmayı düşünen iş güvenliği uzmanlarına ya da diğer kişilere yol gösterici olması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

Atalı, M. (2016). 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ve hukuki konularda bilirkişilik. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4), 3271-3282.

Bilgin, Ö. & Kılıç, M. (2018). Sosyal hizmet uzmanlarının bilirkişilik uygulamalarına dair bir araştırma. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 2(2), 148-180.

Bilirkişi Bölge Kurulu Listeleri. (2021). https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/bolge-bilirkisi-listeleri02072020030208 adresinden 21.10.2021 tarihinde erişilmiştir.

Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesi. (2019). https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/272020151243 bilirkisilikucrettarifesi2019.pdf adresinden 21.10.2021 tarihinde erişilmiştir.

Bilirkişilik Kanunu. (2021). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6754.pdf adresinden 21.10.2021 tarihinde erişilmiştir.

Bilirkişilik Yönetmeliği. (2021). https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/272020153902Bilirki% C5%9Filik%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf adresinden 20.10.2021 tarihinde erişilmiştir.

Doğan, O. & Kılıç, M. (2020). İş güvenliği uzmanlığı bilirkişileri üzerine bir çalışma. Sosyal Güvenlik Dergisi, 10(1), 165-184.

Erdoğan, E. (2020). Bilirkişilik kurumu ve bilirkişi raporunun delil değerine ilişkin bazı sorunlar. Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(1), 354-387.

Konuralp, H. (2007). Fransız hukukunda bilirkişilik. Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı II-III, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları

Meller-Hannich, C. (2016). Die Rolle des Sachverständigen im deutschen Zivilprozess. ZZP, 129(3), 263-265.

Özekeş, M. (2008). Bilirkişinin konumu ve karşılaştırmalı bir bakış, Bilirkişilik Sempozyumu Bilirkişilik Uygulama Alanları Sorunlar Öneriler, Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.

Papakçı, A. (2016). Hukuki bilirkişilik. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(1), 433-456.

Rosenberg, L., Schwab, K.H. ve Gottwald P. (1993). Zivilprozessrecht, Fünfzehnte, neubearbeitete Auflage, 716-717.

Schmidt, E. (1961). Gehört der Sachverständige auf die Richterbank. JZ, 1, 585-588.

Sendler, H. (1986). Horst, Richter und Sachverständige, NJW, 2908.

Tanrıver, S. (2015). Hukuk yargısı bağlamında bilirkişilik kanunu tasarısının değerlendirilmesi. TBB Dergisi, 119, 227-240.

Ulukapı, Ö. (2002). Bilirkişi raporu ve bilirkişi raporunun delil olarak değeri, Bilirkişilik Sempozyumu, Ankara, 9-10 Kasım, Ankara, 291-315.

Web Sitesinden Doküman. Hukuk Muhakemeleri Kanunu. [11.10.2021, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf]

Web Sitesinden Doküman. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 26.03.2019 tarih E. 2017/367, K. 2019/350. [11.09.2021, kazanci.com.tr]

Wullschleger, S. (2015). Schweizerische Zivilprozessordnung – Orell Füssli Kommentar. Orell Füssli Verlag, Zürich, ZPO Art.